گەنج لە نێو هاوکێشەکانی ژیاندا

لە کۆمەڵگایەکدا کە تازە لەسەرە ڕێی کرانەوە و پەیبردنن بە پێشکەوتن لە هەموو بوارەکانی ژیاندا، ئەو هۆکارانە چین کە دەبنە هۆی سەرهەڵدانی کێشەکان و پەراوێز خستنی گەنج، ئەمەش بە سەرەتایەکی خەتەرناك دادەنریت بۆ داهاتەی ئەم وڵاتە، ئایە ئەم پەراویزخستنە لە چیەوە سەرچاوەی گرتوە؟، بڵێی کاریگەری ململانێی نەوەکان بێت، کە ئەمەش پێشینەیەکی دوری هەیە و لە هەموو قۆناغەکانی ژیاندا ئەم ململانێیە بونی هەبووە، یاخود حاڵەتێکی لێکتێنەگەشتنە کە ئەمرۆ سەراپای تێڕوانینەکانی گرتۆتەوە، ئایە گرفتێك هەیە لە نێوان گەنج و دەسەڵاتدا؟، یاخود دیسانەوە نا تێگەشتنێك هەیە، ئەرکی دەسەڵات چیە لە بەرانبەر ئەم قەیرانەدا و دەبێت ئەرکەکانی سەرشانی گەنجانیش چیبن و چۆن جێبەجیّان بکات؟، دەست پێکردنەوەی کۆچی بەلێشاوی گەنجان بۆ؟، ئەی ئەو بەراوردکاریانە چین لە نێوان ژیان و تێڕوانین و تێفکرینەکانی گەنجانی ئێرە و گەنجانی وڵاتانی پێشکەوتوو، کۆمەڵگە چۆن دەڕوانێتە هەڵسوکەوتەکانی گەنج.

ئەمانە و چەند بابەتێکی تری تایبەت بەم کێشەیە لەم تەوەرەدا دەخەینەڕو، بەڵام ئەوەی کە جێگەی ئاماژە پێدانە ئەم تەوەرە کاری نزیکەی 6 مانگمە و لە ڕێگەی رۆژنامەی جەماوەرەوە خستومانەتەڕو، بۆیە بە پێویستی دەزانین جارێکی تر لە ڕێگەی سایتی دەنگەکانەوە دوبارە بیخەینە روو، چونکە ئەوەی هەستی پێدەکەین بەردەوامی ئەو گرفتانەیە و لە رۆژگاری ئەمڕۆشدا دوبارە بونەتەوە.

سازدانی تەوەر : ڕێبوار ڕەزا چوچانی : rebwarreza1983@yahoo.com

" 4 "

مەهاباد قەرەداغی:

زۆربەی هەڵچوونەکان لای ئەو کەسانەوە سەرهەڵدەدات کە هیوایەکیان بە داهاتووی خۆیان نییە

+وەك هەمووومان دەزانین، هەر کەسانێك یان هەر لایەنێك کە لەم ژیانەدا لە چوارچێوەیەك کۆدەبنەوە یاخود ئەگەر تاکیش بێت، ئیتر بەهەر شێوەیەك بێت کۆمەڵێك ئەرك هەیە لەسەر شانی کە پێویستە جێبەجێیان بکات، ئێستا لەناو کۆمەلگەی کوردیدا دەبینین گەنج تۆزێك بێزارە، لەوانەیە داوای کۆمەڵێك شت بکات و کۆمەڵێك تموحی هەیە بۆ ژیان قورس بێت، بەڵام لەگەڵ ئەوەدا، ئەوەندەی باس لە داواکارییەکانی دەکات، باس لە ئەرکەکانی سەرشانی خۆی ناکات، تۆ ئەوە بۆ چی دەگێڕیتەوە؟

–بێگومان ئەوە پێویستیبە یاسایەکە ڕێکی بخات، یاسای ماف و ئەرك، یاسایەکە زۆر لە بوارەکانی ژیان ئەگرێتەوە، نەك تەنها باری ژیانی گەنج، هی هەموو کۆمەلگە لە هەموو بوارە جیاوازەکان.

دەبیٚ ئەویاسایە دیاری بکات چەند ئەرك لەسەر شانتە بەرامبەر بەوە دەبێت چەند مافت هەبێت، چونکە ئەگەر ئەمانە بەیاسا ڕێکنەخرابێت، تاکێك لەوانەیە زیادەڕۆیی

بکات، لەوەی کە داوای مافەکانی خۆی دەکات بەرامبەر بەوەش کەمترین ئەرك نەکێشێ بۆ بەدەستهێنانی ئەو مافە زۆرەی کە داوای دەکات.

لە وڵاتی ئێمەدا بەداخەوە کەموکوڕی هەیە لەوەدا کە بابەتی ئەرك و مافی هاوڵاتی بەگشتی نەك تەنیا گەنج ئەگەر بەگشتی باسی بکەین، ئەوەی کە مرۆڤ لەم وڵاتە وەکو هاوڵاتییەك بزانێ مافەکانی چییە بەرامبەر بەوە چ ئەرکێکی لەسەر شانە بیکێشێ، بەڵام تاکەکان بۆ خۆیان وەکو تاك بڕیاریانداوە یان ئەرکێکیان بۆ خۆیان دەستنیشان کردووەو ئەو ئەرکانە ئەکێشن، بەرامبەر بەوە مافێکیان هەیە یان خەڵکانێکیش هەیە زیاد لەوەی کە ئەرك دەکێشن مافیان هەیە، واتە ناجۆرییەك یاخود نادادوەرییەك هەیە لە هاوکێشەی ئەرك و ماف لە وڵاتی ئێمەو یاسایەکیش ئەمانەی ڕێك نەخستووە تاکو ئێستا.

ئەگەر باسی گەنجیش بکەین بەتایبەتی، بێگومان ئەوە هەستی پێدەکرێت کە بەتەواوەتی تووڕەبوونێك لەناخی گەنجدا هەیە، دیارە تووڕەبوونیش دۆخێکی دەروونییە زیاتر لەو کاتانەدا تووشی مرۆڤ دەبێت کە هەست بەوە بکات ناهەقییەکی بەرامبەر دەکرێت یان فشارێکی دەروونی لەسەرە کە ناتوانێ ئاواتەکانی خۆی بهێنێتەدی، بەڵام لەگەڵ ئەمانەشدا کۆمەڵێك وزە هەیە لە تەمەنی گەنجێتیدا زیاد لە هەموو قۆناغەکانی تری ژیان ئەو وزەیە کۆدەبێتەوە، کە قۆناغی گەنجێتییە، ئەم وزەیە پێویستە بەشێوەیەکی تەندروست ئاڵوگۆڕی پێبکرێت، ئەمەش لە پرۆژەی جیاوازداو لە پرۆژەی کارکردندا دەتوانێ بیکات، واتا کاتێك گەنج لەم پرۆژانەی کە بۆی دانرابێ یان خۆی داینابێ کاردەکات، ئەوکاتە بوارێکی دەبێ بۆ خۆسەلماندن وئاڵوگۆڕی وزەکانی، خۆسەلماندنیش یەکێکە لەو دۆخانەی کە مرۆڤ پێویستە پێی بگات بۆ ئەوەی گەشەبکات.

ئەگەر ئێمە لە رووی دەروونییەوە تەماشای ئەم حاڵەتە بکەین وەکو پەیژەیەك وایە، کە مرۆڤ پێویستی سەرەتایی هەیەو دەبێ پێویستییە سەرەتاییەکانی دابین بن کە لە کۆمەڵگەی ئێمەدا بەداخەوە رەنگە تەنها چینێك یان دوو چین (چینی مامناوەندی و چینی سەرەوە) پێویستیە سەرەتاییەکانی ژیانیان دابین بووبێت، بەڵام چین و توێژی تر هەیە کە هێشتا پێویستیە سەرەتاییەکانیان لە خواردن و شوێنی نیشتەجێبوون و...هتد، دابین نەبووە، چونکە ئەگەر ئەمانە دابین نەبێت تۆ ناتوانیت بە پلەیەکی تری پەیژەکەدا سەربکەویت، پلەی دووەمیش ئەوەیە کە مرۆڤ پێویستە ڕێزی لێ بگیرێت، خاوەنی هەرچی کارێك بێت یان هەرچی پلەو پایەیەکی کۆمەڵایەتی بێت دەبێ خاوەنی ڕێزێك بێت، ئیتر دوای ئەوەیە قۆناغێکی تر دێت و پلەیەکی تری ئەو پەیژەیە دێت، ئەویش ئەوەیە کە مرۆڤ بتوانێ لە کارێکدا خۆی بسەلمێنێت، ئیتر ئەو کارە کارێکی رۆشنبیری بێت یان بازرگانی یاخود کلتووری و هەرشتێك لەو کارانە پێویستە خۆی تیا بسەلمێنێت، تووڕەبوونی گەنج لە وڵاتی ئێمەدا، من پێموایە بەهۆی ئەوەیە کە هەست ناکات ئەو بوارەی هەیە پرۆژەکانی خۆی جێبەجێ بکات و خۆی تێدا بسەلمێنێت.

+ئەوە ڕاستیەکە کەگەنج خاوەن هێزێکە یاخود خاوەن وزەو توانایەکە ئیتر زۆربەی هەرە زۆری ئەو شتانەی کە تایبەتن بە داهێنان لەناو تاقەتی گەنجدایە، بەڵام لێرە دەبینین ئەو وزەو توانایە بەهەدەر دەڕوات، شتێك نییە گەنج خۆی پێوە سەرقاڵ بکات و بەرهەمدار بێت، ئەرکی سەرشانی کێیە کە هێزو توانای گەنجەکان کۆبکاتەوە لە ئاراستەکانی کارکردندا تا بەرهەمێکی هەبێت بۆ خۆی و بۆ کۆمەڵگەکەی؟

*باسی ناجۆری و نادادوەریت کرد، پێتوانییە ئەم حاڵەتە لەناو کایەکانی ژیاندا هەیە لەم کۆمەڵگەیە پێشینەیەکی دوورتری هەبێ یان پەیوەندی بەو کلتوورەوە هەبێت کە زاڵبووە بەسەر هەموو کایەکانی ژیان کردن لێرە؟

-دەبێ ئێمە ئەوەمان لەبیر نەچێت، کوردستان پێویستە وەك دۆخێکی زۆر جیاواز، وەکو دۆخێکی زۆر تایبەتی تەماشای بکرێت، قۆناغی زۆر تێپەڕیوە بەسەر مێژووی کورددا، بەسەر کوردستاندا، ئێمە هەتاکو ئێستاش ناتوانین وەکو وڵاتێك ناوی کوردستان ببەین، بەڵام لە چەند ساڵێکی رابردووەوە کە دەتوانین لەدوای رووخانی رژێمی دکتاتۆری سەدام حوسێنەوە حیساب بۆ ئەوە بکەین ئیتر سیستەمێکی ئەلتەرناتیڤ کە ئێمە خۆمان

پێشنیارکەری بین بتوانین لەجێگەی ئەو سیستەمانەی پێشوو کە دانراوە دابنێین، بۆ نموونە سیستەمی پەروەردە کە کەسایەتی مرۆڤی ئێمەی شێواندووە لە ڕابردوودا ئێستاش رەگی ئەو شێواندنە لەناو ئێمەدا هەر ماوەتەوە، چۆن ئەو سیستەمە بگۆڕدرێت، واتە ئێمە ماوەیەکی کورتمان بەدەستەوە بووە بۆ ئەوەی ئەلتەرناتیڤی سیستەمی خۆمان دابنێین، ئەویش قەیرانی جۆراوجۆری سیاسی و کۆمەڵایەتی و ئابووری هەر هەبووە لەئارادا، بۆ ئەوەی نەتوانرێ ئەو سیستەمە دابنرێ، بەڵام لە ئێستا بەدواوە من پێموایە ئیتر کاتی ئەوەیە کە سیستەمی ئەلتەرناتیڤ بەشێوەیەکی زانستی و بەشێوەیەکی عەقڵانی دابڕێژرێ و لەناو ئەو سیستەمەدا کە سیستەمی گشتی حکومەتە جێگیر بکرێت، هەروەها سیستەمێك بۆ حزبەکانیش، بەراستی ئێمە حزبەکانیشمان ستراکتۆرو سیستەمێکی ئەوتۆیان نییە کە بتوانن پێشڕەوایەتی نوێخوازی بکەن لەناو کۆمەڵگەدا، کۆمەڵگە پێویستی بەنوێبوونەوە هەیە، چونکە لەناو کۆمەڵگەی نێونەتەوەییدا کۆمەڵگەی کوردیش ئەندامێکە، پێشتر ئەو حاڵەتە وا نەبووە، بەڵام ئێستا کۆمەڵگەی کوردی کرانەوەیەکی بەخۆیەوە دیوە، پەیوەستە بە وڵاتانی ترەوە، لەو کەلتوورە کراوەداو لەو کۆمەڵگە کراوەدا پێویستی بەسیستەمێك هەیە نەك چاولێکەری بەڵام سیستەمێکی وا کە خۆی پێشنیاری بکات وکە گونجاو بێت لەگەڵ بەهاو پێوەرە جیهانییەکان (گەردوونییەکان) کە دانراوە.

ڕێکخستنی یان ڕێنماییەکان لەسەر بنەمای ئەو مافە گەردوونیانەوە بێت کە دانراوە، پێویستە لەسەر شێوازێك یاخود مۆدێلێکی وڵاتێکی پێشکەوتوو بێت، بەڵام بەرەچاوکردنی تایبەتمەندی دۆخی کوردەوە ئەمانە ڕێکبخرێنەوە، پێموایە ئەوە کارێکی قورس نییە، ئەگەر ویست هەبێ بۆ ئەوەی سیستەمێکی وای ئەلتەرناتیڤ دابنرێ و ئیشی لەسەر بکرێ چ وەك حکومەت و چ وەك حزبەکان و چ وەك ڕێکخراوەکانی کۆمەڵگەی مەدەنی، مەخابن زۆرجار ڕێکخراوی کۆمەڵگەی مەدەنی دەبینین کە سیستەمێکی بەڕێوەبردنی عەشایەری تێیدا پەیڕەوی دەکرێ بەڵام ناویشی ڕێکخراوی کۆمەڵگەی مەدەنییە، واتە لای ئێمە ئەو شتانە سەرلەبەری گۆڕانکارییان پێویستە، کە دەڵێین سەرلەبەری یان کە داوای گۆڕانکارییەکی رادیکاڵانە دەکەین مانای ئەوە نییە کە شتێکی زۆرمان داواکردبێ یان ئەلتەرناتیڤێکی قورس بێت بۆ ئێمە، من پێموایە کە لە ئێستا بەدواوە ئەو وزەو توانایەی چ لە ناو ڕووناکبیرانداو چ لەناو کەسانی پێشکەوتنخوازی ناو حزبەکان و حکومەتیش بێت ئەو ویستە هەیە کە بکرێ، بەڵام ئەو خواستە دیارە لەسەرەتاوەبەرهەڵستی زۆری دەکرێ هەموو گۆڕانکارییەکیش لەناو کۆمەڵگەکانی تری دنیادا وابووە، بەرهەڵستی زۆری هەبووە ئەگەر ئێستاکە زۆریش بێ کارێکی قورس نییەو ئەگەرویستیبە هێز هەبێت، هەر دەکرێ.

+ئێمە ئەگەرگوێ بۆ گەنج بگرین، لەوانەیە بێزارییەکەی زیاتر لەوەوەبێ کە دەسەڵات قۆرخکراوە بۆ کەسایەتییە حزبییەکان، واتە ئەوان پێیانوایە کە بەهەموو پێوەرێك لێرە حزب دەسەڵات بەڕێوەدەبات بەبێ ڕەچاوکردنی توانای کەسانی تر، لەناو ئەو حزبانەشدا حەتمەن کەسانێك هەیە حەز بە گۆڕان دەکەن، بەڵام ئەگەر سەیر بکەین بەبەراورد لەگەڵ هەموو کۆمەڵگەکانی تردا لێرە ئەوانەی کە داکۆکی لە مانەوەی ئەو سیستەمە کۆنە دەکەن بەهەر ئامانجێك بێت زیاترن لەوانەی کە دەیانەوێ بیگۆڕن، واتە ئەم گۆڕانکارییانە بەشێوەیەکی ئاسان یاخود لەکاتێکی کەمدا دەستەبەر دەکرێت؟

–لە راستیدا گۆڕانکاری پێش هەموو شتێك بوێری دەوێت، ڕەوتی مێژوو و ڕەوتی کۆمەڵگەکانی جیهانیش بەرەوپێشەوەیە، بۆیە ئەو خواستە ئەگەر بەرهەڵستکارانی زۆرتربێ لە گۆڕانخوازانیشی هەر دەستەبەر دەکرێت، بۆیە ئەم خواستەش کە لێرە هەیە هاوکات لەگەڵ ڕەوتی پێشکەوتنی کۆمەڵگەکانی جیهان بەرەو ئەو ئاراستەیەیە کە بەرەوپێشەوە دەڕوات، پێموایە ئەگەر جورئەت هەبێ لەناو کەسایەتیە گۆڕانخوازەکان لێرە، من گەشبینم لەوەی کە گۆڕانکاری دەبێت.

+من حەزدەکەم گفتوگۆکەمان چڕوپڕتر بێت و هەمەلایەنیش بێت، بابچینە سەر لایەنێکی دیکە، دیاردەیەك هەیە لەناو گەنجاندا کە ڕەنگە کاریگەری ئەو کلتوورەبێ کە پێشتر باسمانکرد، جۆرێك لەکرانەوە هەیە بەڵام زۆر

جیاوازتر لە کرانەوەی کۆمەلگەکانی تر، بۆ نموونە کرانەوەیەك لەنێوان هەردوو رەگەزەکەی مرۆڤ بەتایبەتی گەنجان، لێرە حاڵەتەکە زۆر جیاوازە یاخود زۆر دەگمەنە، یانی ناتوانرێ بەئاسانی کرانەوە هەبێت لە نێوان ئەو دوو رەگەزەدا، هۆکارەکانی سەرهەڵدانی ئەم دیاردەیە چین و بۆ شکاندنی بەربەستەکانی ئەم کرانەوەیە پێویستە چی بکرێت؟

–لێرەدا هۆشیاری رۆڵ دەبینێت، هەندێجار رەنگە مرۆڤ پێناسەی هەڵە بۆ کۆمەڵگەی کراوە بکات، کۆمەڵگەی کوردستان کە جۆرێك لە کرانەوەی تێدایە بەبێ بەرنامەیە. تەنیا ئەوە نییە بواری ئەوەمان هەبێت کە چەند کەناڵێکی تەلەڤزیۆنی لەناو ماڵەکانمان هەبێت، کرانەوە پێویستە بەو شێوەیە بێت کە هۆشیارییەکیش بۆ ناساندنی ئەو شت ودیاردە نوێیانە هەبێت، دیارە دامودەزگای دەوڵەتی و دامودەزگای کۆمەلگەی مەدەنی پێویستە ئەو رۆڵە ببینن کە چۆن هۆشمەندی و پلەی هۆشمەندی خەڵکیش بەرزبکەنەوە بەرامبەر بەو گۆڕانکارییانە، تەنیا بەبینینی ئەو تێکەڵاوییەی نێوان رەگەزی نێرو مێ لە زانکۆکانی ئەوروپا کە لە رێی تەلەڤزیۆنەکانەوە دەبینرێ و لێرە لەوانەیە وەکو لاساییکردنەوەیەك ئەوە بکرێ بەبێ ئەوەی زەمینەیەك هەبێت بۆ یەکترناسینی ئەم دوو رەگەزە بۆ یەکتری، واتە کوڕو کچ لە وڵاتی ئێمەدا هێشتا یەکتر ناناسن، کاتێك کە پێکەوە قسە دەکەن هێشتا زۆر بەشەرمەوە قسە دەکەن، تەنیا ئەگەر ئەو کرانەوە وەکو لاساییکردنەوەش بێت دەبینین زۆرجار تووشی هەڵە دەبن، لێرەدا کە باس لە هەڵە دەکەین مەبەست لەوەیە کە کەلتوورێك لێرە هەیە هێشتا کاری تێدا نەکراوە بۆ گۆڕان، هێشتا سیستەمێکی خێڵەکی لەناو هەموو خێزانێکدا سەروەرە، بەڵام هاوکاتیش بەبێ ئەوەی هۆشمەندییەك لەناو خێزاندا وەیان لەناو قوتابخانە سەرەتایی و ناوەندی و دواناوەندییەکانداو لەناو زانکۆکانیشدا بڵاوبووبێتەوە، یان کەلتوورێکی کراوە لەناو کۆمەلگەدا دروست کرابێت، تەنها ئەو لاساییکردنەوەیە هەیە کە باسمکرد لاسایی ڕۆژئاوا لەڕێگەی سەتەلایت و ئەنتەرنێتەوە، من پێموایە قۆناغی لاساییکردنەوەکە ئەگەر بکرێتە ئەوەی کە کەلتووری دیموکراتی و کەلتووری کۆمەڵگەی کراوە لە کوردستاندا پەیڕەوی بکرێت یان دروست بکرێت دیارە پێویستە لەسەر دەستی رووناکبیران و گۆڕانخوازانی ناو کۆمەڵگەدا ئەوە دروست بکرێت، وە چەندین نموونەی تریش هەیە کە باسی بکەین وەکو ئەوەی کە هەڵە بوە.

ئێمە دەتوانین ئەو نموونەیە بهێنینەوە وەك مۆبایل و ئەنتەرنێت کە ئامرازی زۆر گەشەسەندوو و پێشکەوتوون و مرۆڤ دەتوانێ بۆ وەرگرتنی زانیاری و بڵاوکردنەوەی هۆشیاری و بۆ زۆر شتی بەنرخ بەکاریان بهێنێ، بەڵام لە وڵ ئێمەدا زۆر بەهەڵە ئەم تەکنۆلۆژیایانە بەکاردەهێنرێت، ئێستا زۆر باس لەوە دەکرێت کە مۆبایل لە نێوان کوڕو کچدا چەندین کێشەی دروستکردووە وەك وێنەگرتن و مۆنتاژکردنی وێنەو بڵاوکردنەوەی کە خودی ئەو کچانە بەدەیان کێشەیان بۆ دروست دەبێت لەلایەن هاوڕێ کوڕەکانیانەوە، کە بەبێ ئاگادارکردنەوەی ئەوان یان بەدزییەوە وێنە دەگیرێن و بڵاودەکرێنەوە، ئێمە لە رۆژنامەکاندا چەندان کێشەی وا دەبین وباس دەکرێ، ئەمە دەرخەری ئەو ڕاستییەیە کە ئێمە نەمانتوانیوە تەکنۆلۆژیا وەك پێویست وەك ئەوەی بۆ پێشخستنی کۆمەڵگەکەی خۆمان سوودی لێوەرگرین رێك بەپێچەوانەوەیە کەڵك ئاوەژوومیان لێ وەرگرتووە، یان بابەتی ئازادی بیروڕا، لە ماڵپەڕەکانەوە دەبینین لەجیاتی ئەوەی بۆ سوودمەندی یان وەکو رۆژنامەیەکی ئەلکترۆنی تەواو پێشکەوتوو کە بەخێرایی زانیارییەکانت بگەیەنێتە خەڵکانی تر، بەڵام بەداخەوە لای ئێمە بۆ جنێودان بەیەکتری و بۆ تۆمەت هەڵبەستن بۆ خەڵکی ترو بۆ زۆر شتی ناشیرینی دیکە بەکاری دەهێنن، ئەمەش جۆرێك لەو نموونانەی ترە کە ئێمە بەهۆی ناهۆشمەندییەوە زیانمان زۆر پێگەیشتووە لە تەکنۆلۆژیا نوێ.

+ئەگەر باسی ئەم ناتێگەیشتنەو ئەم لاساییکردنەوەیە بکەین، حەتمەن ئەمەش ئەم کێشەیەی دروستکردووە لەناو کۆمەلگەدا، ئەم حاڵەتەش پێتوانییە لە ئەنجامی قووڵنەبوونەوەی تاکەکان بێت لەسەریان، بۆ نموونە ئێمە ئەگەر هەڵسەنگاندنمان هەبێت بۆ حاڵەتەکان حەتمەن ئەوەی لە نەزەری خۆماندا هەبێت ئیتر لایەنی چاکەو خراپەمان بۆ دەردەکەوێت، دواتر هەرکامێکیان هەڵبژێرین ئەوە دەکەوێتە سەر ئاستی تێگەیشتنمان، بەڵام

پێتوانییە ئەم ناتێگەیشتنە لە ئەنجامی ئەو هەڵنەسەنگاندنەوە یان ئەو نەخوێندنەوەوە سەرچاوەی گرتوە کە ئێمە نیمانە لەئاست حاڵەتەکاندا؟

-بێگومان، دیارە کۆمەلگە لە چەند تاکێك پێکنەهاتووە، کۆمەلگە خەڵکی زۆر جیاوازی تێدایە چ وەك حکومەت خەڵکی زۆر جیاوای تیایە، خەڵکی زۆر پێشکەوتنخواز هەتا خەڵکی زۆر کۆنەپارێز وەلەناو حزبەکانیش بەهەمان شێوە، لەناو خێزانیشدا ئەم حاڵەتە هەیە، جاری وا هەیە لەناو خێزاندا ئەندامێکی زۆر پێشکەوتنخوازە واتە بەهەوڵی تاکە کەسی خۆی توانیویەتی رێنمایی خۆی بکات، یا زانیاری وەربگرێ تا خۆی پێشبخات.

بەلام وەکو رێنماییەکی گشتی کە پێویستە هەبێت، وەك لە سەرەتادا گوتم، ئەو شتانە پێویستە بەیاسا رێکبخرێن، دیسانەوە ئەوەش مافە کچێك کە لە مۆبایلەوە زیانێکی وای پێدەگات کاتێك ئەو کێشەیە دەکەوێتە سەر رۆژنامەو دەبێتە دیاردەیەك و وەکو دیاردەیەك باسی لێوە دەکرێت، خێرا لایەنە بەرپرسەکان کە دەرك بەو کێشەیە دەکەن کە وجودی هەیە پێویستە بە یاساو رێنمایی ئەم شتە رێکبخەن، ئەگەر کەسێك لەسەر ئەو سەرپێچییانە سزای یاسایی درا، ئەو دیاردەیە ئیتر لەو رێگەیەوە سنووردار دەکرێ، یان هیچ نەبێ تەشەنە ناسێنێ.

+بەکارهێنانی تەکنۆلۆژیا بەشێوەیەکی هەڵە، دیسانەوە من دەیگێرمەوە بۆ ئەو کلتوورەی کە وایکردووە بەربەست لە نێوان کرانەوەی تاکەکاندا زیاتر دروست بکات، یاخود رەنگە هۆکارێکی تری ئەم لایەنە ئەوەبێت، کە ئەم تەکنۆلۆژیایانە شتێکی تازەبن بەنیسبەت ئێمەوەو ناتوانین وەکو پێویست سوودی لێوە وەربگرین، ئەوە لە ئەنجامی هەموو ئەو کەبتکردنانەوە نییە کە لە دەرئەنجامی کاریگەرییەکانی ئەو کەلتوورەن کە هەیەو ئەوجۆرە کەبتکردنانەی بۆ مرۆڤەکانی ئێرە دروست کردووە، هۆکارەکانی زیاتر ئەمە نییە؟

-هیچ گومانێکی تێدا نییە، کە فشارێکی دەروونی زۆر بەتایبەتی لەسەر گەنج هەیە بە کچ و کورەوە، دەتوانین بڵێین لەسەر کچ زۆر زیاترە، ئەو کەپتانە یاخود ئەو چەپاندنانەی کە لە کۆمەڵگەدا هەیە بەشێوەیەك لە شێوەکان ئەو وزەیەی کە لە گەنجدا هەیە ئەچەپێنرێت، کات بەسەردەچێت و ئەم وزانە بەچەپاوی دەمێننەوە، بەلام لەلایەکی تریشەوە زانیاریەکی زۆر یان بەبێ سانسۆر هەیە کە وایکردووە هەموو کەلتوورەکانی دنیا ئێستا لە ماڵەکانەوە ببینرێت لە رێگای هۆکارەکانی راگەیاندنەوە، ئەوکاتە ئەو چەپاندنەی کە هەیەو ئەو کرانەوەیەی کە لە تیڤییەکانەوە دەیبینێ یان لە فیلمی پۆرنۆگرافی دەیبینێ جۆرە هەڵچوونێك لە دەروونیا دروست دەکات بەشێوەی توورەیی، رەنگە ئیتر بەشێوەیەك لە شێوەکان لە رەفتارەکانیا لادان دروست ببێت، ئێمە دەبینین لەو لادانەوە کە لەناو زۆربەی کۆمەڵگەکانی تریشدا هەیە، پەنا بۆ مەوادی بێهۆشکەر دەبرێت، کە ئەمەش کۆمەڵێك جۆری هەیەو حاڵەتی زۆر نائاسایی تر روودەدات.

ئێمە بینیمان هەر ئەو چەپاندنە کۆمەڵێك کاریگەری بەجێهێشت، کە دەستەوتاقمی وەك (شێخ زانا)ی دروستکردو بە دەیان کورو کچی هەڵخەڵەتاندبوو، یەکێك لەوانە کە من بابەتێکم لەسەر نووسیبوو ئەوەبوو، کە ئەو فشارەو ئەو چەپاندنەی کە کۆمەڵگە لەسەر گەنجی دادەنێت لە دروستبوونی دەرفەتێکدا ئەگەر دەرفەتەکە زۆر خراپیش بێت بەکاری دەهێنێ بۆ سەرفکردنی ئەو وزانەی کە لە ناخیا کۆبوونەتەوە.

+ ئەگەر سەیری ئەو رێژانە بکەین، لەبارەی مودمینبوونی گەنج بە مادده سرکەرەکانەوە، دەبینین رێژەیەکی زۆر ترسناك هەیە، بەتایبەتیش ئەم رێژەیە مەترسی دروستدەکات بۆ ئایندەی ئەو گەنجانە یان بۆ کۆمەڵگە بە گشتی، بۆ رێگەگرتن لەو مەترسیانە پێویستە چ رێوشوێنێك بگیرێتەبەر؟

-لە ولاتانی دیکە کە کێشەیەکی وا سەرهەڵدەدات بەراستی ئەو دەزگایانەی کە سەروکاریان بە پرسە تەندروستیەکانەوە هەیە ئەو ئەرکە لە ئەستۆی خۆیان دەگرن، ئەمەیش زیاتر دەزگای حکومی دەتوانێ ئەو کارانە بکات، رەنگە بڵێم وەزارەتی تەندروستی پێویستە خەمی ئەم کێشەیە بخوات، کاتێك دەبینین وەکو دیاردەیەك لە شارەکانی کوردستاندا بە گشتی سەرهەڵدەدات، بۆ رێگەگرتن لەو حاڵەتانە وەزارەتی تەندروستی

کۆمەڵێك ئەركی دەكەوێتە ئەستۆ، بە هەمان شێوە وەزارەتی ناوخۆ بۆ ڕێگەگرتن لە كڕین و فرۆشتنی ئەو مەوادانە كە ڕەنگە لە وڵاتانی دراوسێوە بێنە نێو كوردستان، بە هەر شێوەیەك لە شێوەكان ئەو ئەركە لە ئەستۆی ئەواندایە نەهێڵن ئەو مادانە بگەنە كوردستان، جگە لەوانەش وەزارەتی پەروەردە دەبینین ئێمە هەموو ئەو دیاردانەی كە لە كۆمەڵگەدا ڕوودەدەن پێویستی بەوە هەیە كە بە شێوەی تیم كاری بۆ بكرێت، زۆر لە وەزارەتەكان بە هاوكاری یەكتری پلان دابنێن و بۆ كەمكردنەوەی یان نەهێشتنی ئەو دیاردە نێگەتیڤانەی كە لە كۆمەڵگەدا هەیە، وەزارەتی پەروەردە دەتوانێ هۆشیاری لەبارەی زیانە دەروونییەكانی، زیانە ئابوورییەكانی، ئەم كێشەیە بۆ گەنج لە قۆناغەكانی خوێندن زیاتر لە تەمەنێكە كە مرۆڤ هۆشیارییەكەی لە ئاستێكی وادا نیە كە بتوانێت زیان و سوودەكانی بابەتێك هەڵسەنگێنێت، ئەو كاتە ئەوە ئەركی دەزگایەكە كە ئەو ئەركانە بگرێتە ئەستۆی خۆی و ڕێگایان بۆ ڕۆشن بكاتەوە.

+ ئەی چارەسەرنەكردنی ئەم كێشەیە مەترسییەكانی لە چیدا دەبینیت؟

–بێگومان وڵاتی وا هەیە، كاتێ ئەم كێشانەی تێدا تەشەنە دەسێنێ بۆ نموونە وەكو ئێران، دەبینین ژمارەیەكی زۆر لە گەنجی ئەو وڵاتە تووشی ئەو حاڵەتانە دەبن، ڕەنگە گەر سیستەمێكی سیاسی دیكتاتۆر بۆ خۆشی هاندەری بابەتێكی وا بێت، مەبەستی بێ گەنجەكانی بخاتە نێو حاڵەتێكی وا، كە بیر لە ڕەفتار و سیاسەتە هەڵەكانی ئەو نەكەنەوە، بەڵام لە دۆخی ئێمەدا خۆشبەختانە هێشتا لەو ئاستەدا نیە بڵێین حكومەت ڕێگە بۆ ئەوە خۆش دەكات، بە پێچەوانەوە هەوڵ هەیە بۆ ئەوەی ڕێگە لەم دیاردە خراپانەی كە دێتە نێو كۆمەڵگەوە بگیرێت، بەڵام چونكە بە شێوەیەكی سیستماتیكی كاری بۆ ناكرێت، گرووپێك یان ڕێكخراوێك دێت قسەی لەسەر دەكات بەبێ سۆلیداریتی یان هەرەوەزی لەگەڵ حكومەت، یان حكومەت بەبێ ڕێكخراوەكان كارلەسەر ئەو بابەتانە دەكات، كەپێویستە بەهاوكاری یەكتری بێت، بۆیە ئەنجامەكانی بە باشی نابینرێت، بەڵام ئەگەر بە شێوەیەكی سیستماتیكی و پەیوەندی وەزارەتەكان بە یەكترییەوە بە شێوەی تیم كاری بۆ بكرێت بێگومان ئەنجامی باش بەدەستەوە دەدات، سەبارەت بەوەی چ زیانێك دەگەیەنێت، لە هەر كۆمەڵگەیەكدا هۆشیاری و وزەی ئەو كۆمەڵگەیە بە هۆشیاری و وزەی ئەو گەنجانەوە دەپێورێت كە لەنێو ئەوكۆمەڵگەیەدا هەیە، كە زۆربەی گەنج گیرۆدە دەبن بە كێشەیەكی وەهاوە، ئەوا لە وزە و هێزی نەتەوەیی كەم دەبێتەوە، لە وزە و هێزی كۆمەڵگە كەم دەبێتەوە، ئەوە گەورەترین زیانە كە بە كۆمەڵگەیەك دەگات لە حاڵەتێكی وادا.

+ با بچینەسەر لایەنێكی تر، ئەویش هەڵچوونەكانی گەنجە، كاتێك ئێمە جووڵەی گەنج دەبینین لێرە و لەوێ، هەڵچوونێكی پێوە دیارە، ئەم هەڵچوونەش ڕەنگە زۆرجار بەرەو ئاراستەیەكی توندوتیژی زۆر هەنگاو بنێ، بەڵام لێرە یەك جیاوازی هەیە، ئەگەر سەیری هەڵچوونەكانی گەنجانی وڵاتانی تر بكەی، ئامانجێكیان هەیە، یاخود لەسەر یەكێك لەوحاڵەتانەی كە پەیوەندی ڕاستەوخۆیان بە ژیان و داهاتووی ئەوانەوە هەیە، بەڵام لێرەدا دەبینین هەڵچوونەكانی گەنج ئاراستەیەكی دیكە دەگرێتەبەر، بۆ نموونە كاتێك دەڕژێنە سەر شەقام، تەنانەت لە داواكارییەكانیشیاندا ناهاودەنگییەك دەبینرێن، ئەوەندەی داوای شتە سادەكان دەكەن، ئەوەندە پێ لەسەر دوارۆژ و ئایندەی خۆیان داناگرن، بەرای تۆ ئەم حاڵەتە لە چییەوە سەرچاوە دەگرێت، چی بكرێت بۆ ئەوەی ئەو هاودەنگییە دروست ببێ؟

–لە سەرەتاوە باسی ئەوەمكرد، وەك بەراوردێك لەنێوان گەنجی كۆمەڵگەی تر و گەنجی كوردستان، ئەم بەراوردە من بە ڕەوای نازانم، لەبەر هەندێ هۆكار، بتەوێ و نەتەوێ بارودۆخی سیاسی و كەلتووری و مێژوویی كۆمەڵگەیەك لە كۆمەڵگەیەكی دیكە جیاوازە، تۆ ناتوانی ئەو بەراوردە بكەیت یان ئەگەر كردیشت ناتوانی ئەنجامێكی زانستیانەی لێ هەڵێنجێنیت، ئێمە ئەگەر لە چاویلكەیەكی كۆمەڵناسییەوە سەیری ئەم بابەتە بكەین، دەبینین ئەو هەڵچوونانەی گەنج كە لە كوردستان هەیە و ئەوەی كە زیاتر داخوازییەكانی خۆی پێشدەخات، لە داخوازییەكانی كۆمەڵگە بە گشتی، هۆكارێكی هەیە و ڕەوایەتیەكیشی هەیە، هۆكارەكەی ئەوەیە كە پێویستییە سەرەتاییەكانی ژیانی دابین نەبووە، پێویستییە سەرەتاییەكانی خۆی وەكو تاكێك دابین ببێ، مرۆڤ كاتێ

پێویستی خۆی هەبوو، ناتوانێ باس لە پێویستییەکانی گرووپێ بکات، نەك کۆمەڵگەیەك بە گشتی، واتە من بۆیە ڕەوایەتیەك دەدەم بەوان، چونکە هێشتا ئەو دۆخە چارەسەر نەکراوە کە گەنجان بە گشتی و یان کۆمەڵگە بە گشتی پێویستییە سەرەتاییەکانیان دابین بووبێت، بەڵام ئەگەر ئەمحاڵەتە لە کوردستانیشدا جێبەجێ بوو، واتە ئەگەر پێویستییە سەرەتاییەکانی هاووڵاتیان بە گشتی جێبەجێ بوو، ئەو کاتە پرۆژەی بۆ کۆمەڵگە دەبێت و داخوازییەکانی کۆمەڵگە بۆ خۆیان سەرچاوە دەگرن، بۆیە لە کۆمەڵگەکانی تردا کە ئەمانە بۆ خۆیان چارەسەر بوون، گرووپەکان یان ڕێکخراوەکانی کۆمەڵگەی مەدەنی ئیتر تایبەت بێت بە هەر چین و توێژێك دێن باسی داخوازییە گشتییەکان دەکەن، ئەوانەی هی کۆمەڵگەن، ئێمە نەك تەنیا لەناو گەنجاندا بەڵکو لەنێو چین و توێژی دیکەشدا هەست بەوە دەکەین، کاتێك کە تەنانەت بوارێکیان بۆ دەگونجێت کە لەگەڵ سەرۆکی کوردستاندا قسە بکەن، زیاتر پێویستییە تایبەتییەکانی خۆیان دەخەنەروو، نەك پێویستییەکانی کۆمەڵگە، زۆرجار دەبینین لەو کۆڕ و کۆبوونەوانەدا باسی شتە زۆر سەرەتایی و تایبەتەکانی خۆیان دەکەن، چونکە ئەو هێشتا لە خەمی شتە تایبەتیەکانی خۆیدایە نەك کۆمەڵگە بە گشتی.

+ئەمە تا ئێرە ڕەنگە سیفاتێکی دەستەجەمعی بێت کە هەڵوەستەمان لەسەر کرد، بەڵام ئەوەمان لەبیر نەچێت، کاتێك کە دەبینین گەنج باس لە داواکارییەکی تایبەتی خۆی دەکات، ڕەنگە ئەمە پەیوەندی بەو ترسەوە هەبێت، کە لە ئایندەی خۆی هەیەتی، یان ڕەنگە واقیعێك لای ئەو دروست بووبێت کە بڵێت باسکردن لە شتە گشتییەکان لەوانەیە هیچ بۆ من بەرهەم نەهێنێت، بەس پێتوانییە دڵنیا نەبوون لە ئایندە و ژیان و چارەنووسی ئەمەش بۆ خۆی گرفتێك بێت و وایکردبێ لە گەنج کە ئەم بیرکردنەوەیە لەلایدا دروست بووبێت؟

–زۆربەی ئەو کۆمەڵگەیانەی کە بە قەیرانی سیاسی و شەڕی ناوخۆیی و شەڕ لەگەڵ دراوسێکانیدا تێدەپەڕن و گیرۆدەی ئەو قەیرانە سیاسی و ئابوورییانە دەبن، جۆرە حاڵەتێکی دەروونییان بۆ دروست دەبێت کە نادڵنیابن لە ئایندەی خۆیان، زۆرجار لەکاتی شەڕەکاندا، لە کاتی پێکدادانەکاندا، و لە قەیرانە سیاسی و ئابوورییەکاندا، ئەوەی کە هەیە لەدەست دەچێت، لەو حاڵەتانەی کە ڕووبەڕووی کورد بۆتەوە بە تایبەتی دەبینی زۆر بە دەگمەن خێزان هەیە، جارێ دووجار ماڵی تاڵان نەکرابێت، یان ناچار نەبووبێت ماڵی خۆی بەجێ بهێڵێ و بڕوات و تا دێتەوە شتەکانی لەدەستداوە، ئەو حاڵەتی لەدەستچوونە کە چەند جارێك دووبارە بۆتەوە بۆی، یان ئەگەر لە زاتی خۆشیدا ڕووینەدابێ، دەبینێ دراوسێکەی تووشی ئەو حاڵەتە بووە، ئەمە وەکو دۆخێکی دەروونی لەلای دروست دەبێ، نادڵنیای دەکات لە ئایندەی خۆی، بۆیە هەمیشە ئەو دۆخانە وای لێدەکات لە خەمی ئێستایدا نەبێ ئەوەندەی لە خەمی ئایندەی خۆیەتی، لە کاتێکدا مرۆڤێکی سروشتی یان ئاسایی، پێویستە سوود لە ئێستای خۆی وەربگرێ، هەوڵبدات چی پێویستە بۆ ئەمرۆی خۆی بیکات، ئەمە مانای ئەوە نییە کە بیر لە داهاتووی خۆی نەکاتەوە، بەڵام ئەگەر ئەمرۆ دابین نەکرێت ناتوانرێ سبەینێش دابین بکرێت، واتە ئەو دۆخە دەروونییە وای لێدەکات، ئەمرۆشی لەدەست بچێت چونکە ئەمرۆ لە خەمی سبەینێدایە، ئەمرۆی بە خەم تەواو دەکات، سبەینێش ناتوانێ بەدەست بهێنێ، چونکە لە کاتێکدا بە نیگەرانییەوە بیر لە سبەینێ بکەیتەوە، ناتوانی سبەینێ بەدەست بهێنی و دەستکەوتێکت هەبێ بۆ سبەینێ، چونکە لەحاڵەتی نیگەرانیدا کە حاڵەتێکی دەروونی ئاڵۆزە، ناتوانی باش بیر بکەیتەوە، بۆیە دەبینین هەڵچوونی دەروونی و توورەیی، ئەو توورەییە هەستکردنە بەوەی کە خودی ئەوەی لە ئێستادا هیچی دەستگیر نابێت و لە سبەینێشی نادڵنیایە، وای لێدەکات لە حاڵەتێکدا چۆن بە زووترین کات شتێك بەدەست بێنێ، لێرەدا دەتوانین ئیتر باسی ئەوە بکەین، چۆن گەنج ناچار دەبێ بۆ بەدەستهێنانی ئەو دەستکەوتانە بۆ سبەینێی خۆی، ئەمرۆی بکاتە قوربانی، بەوەی جاری وا هەیە ساڵێکی تەمەنی خۆی لە ڕێی کۆچێکدا خەسار بکات، لە پێناو چەند ساڵی داهاتوودا، زۆرجار گەنجی وا هەبووە، چەندان ساڵی ویستووە تا لە وڵاتێکی تردا بگیرسێتەوە و ببێتە خاوەنی ئەوەی لە وڵاتێکدا وەربگیرێ و مووچەیەکی هەبێ یان ببێتە خاوەن کارێك بۆ ئەوەی لەوێ دەستکەوتێکی ئابووری بەدەست بهێنێ و بێتەوە لە

کوردستان کارێکی پێبکات، ئەم دۆخە دەروونیانە لە زۆربەی ئەو وڵاتانەی کە قەیرانی سیاسی و ئابووری تێدا هەیە، روودەدات، بە داخەوە کە لە کوردستانیشدا هەیە.

+من هەموو دەمێ پێ لەسەر بابەتێك دادەگرم لە گفتوگۆکاندا یان لەو کاتانەی کە باس لە گەنج دەکرێ، ئەویش ئەوەیە ئێمە گەنجانێکمان هەیە، ئیتر بە هەر هۆکارێك بێت لەو هۆکارانەی کە پەیوەندییان بە باروخۆی سیاسی یان قەیرانی ئابووری یان هۆکارە کۆمەڵایەتیەکان و ئەو هۆکارانەی تر کە پەیوەندییان بە کایەکانی ژیانکردنەوە هەیە، لێرە ژیانیان بەرەو ئالۆزی بردووە یاخود وایانکردووە کە مرۆڤ نەتوانێ بەپێی تموحەکانی خۆی هەڵسوکەوت بکات، ئەمەش دەرەنجامێکی وای لێکەوتەوە کە کۆمەڵێکی زۆر لە گەنجانی ئێمە بێبەش بن لە خوێندن، خوێندنیش لەم وڵاتەی ئێمەدا ئیتر پێوەرە بۆ ئەوەی مرۆڤ ئایندەی خۆی مسۆگەر بکات، ئەوانە کۆمەڵێکن کە بێ هیوا ماونەتەوە لە ئایندەی خۆیان، رەنگە زۆربەی هەڵچوونەکانیش لای ئەوانەوە سەرچاوە بگرێ، کارکردن لەسەر ئەمانە یاخود چارەکردنی گرفتەکانیان بە چ رێگەیەك دەبێت؟

– زۆربەی هەڵچوونەکان لای ئەو کەسانەوە سەرهەڵدەدات کە هیوایەکیان بە داهاتووی خۆیان نییە، منیش دەڵێم کەسانێك کە هەست بکەن هیچیان نییە بیدۆڕێنن، ئامادەن ژیانی خۆشیان لەدەست بدەن لە پێناوی ئەوەی شتێك بەدەست بێنن، ئەگەرچی شتەکە زۆر بچووکیش بێت، دیارە سوودوەرگرتن لە ئەزموونی وڵاتانی تر، هەمیشە شتێکی باشە، ئێمەش کە لە سەرەتای دامەزراندنی دەوڵەت و رێکخستنی کۆمەڵگە و دانانی یاسا و دەستوور و ئەو شتانەین دەتوانین سوود لە ئەزموونی وڵاتانی تر وەربگرین کە چۆن ئەم کێشانەیان لەکاتی خۆیدا چارەسەر کردووە. لە زۆربەی ئەو وڵاتانەی کە ئەزموونی جیاوازیان هەیە لەم بابەتانە، حکومەت شتێکی بەناوی بێکارییەوە یان مووچەیەکی بەناوی بێکارییەوە هەیە، یان بە ناوی یارمەتی کۆمەڵایەتییەوە نەك بۆ تاکەکەس بەڵکو بۆ خێزان دەبڕێتەوە، واتە هیچ خێزانێك لەکاتێکدا کاری نەبێت ناکەوێتە سەر ئەوەی هیچی نەبێت لە پێویستییە سەرەتاییەکانی ژیان، هەمیشە پێویستییە سەرەتاییەکانی ژیان دابین بووە، لەلایەن دەزگەیەکی لێپرسراوەوە، کە دەزگەی کۆمەڵایەتی ناوە، یان بە سۆسیال ناودەبرێت، بەهەر حاڵ لە هەر وڵاتێکدا ناوێکی خۆی هەیە، ئێمە لە کوردستاندا دەتوانین سوود لەو ئەزموونە وەربگرین، پێموانییە کوردستان لە رووی داراییەوە کێشەیەکی وای هەبێت، رەنگە کێشەی هێنانی سوتەمەنی و دابینکردنی کۆمەڵێك پێداویستی وەکو کارەبا و ئاو کێشەی تێدا هەبووە بۆ حکومەت، چونکە پەیوەستبووە بە مەسەلەیەکی سیاسیشەوە، زۆربەی کات لەو وڵاتانەی دراوسێوە ئەو سوتەمەنیانەی بۆ کوردستان هاتووە بە کەیفی خۆیان بووە، هەر کاتێك ویستبێتیان ئەو ناردنانەیان راگرتووە، بۆ ئەوەی قەیرانی سیاسی و کۆمەڵایەتی لەناو ئەم کۆمەڵگەیەدا دروست بکەن، بەتایبەتی لە هاوین دەبینین ئەم قەیرانە چۆن دروست دەبێ لە کوردستانداو قەیرانی کۆمەڵایەتیو سیاسی دروست دەکات.

بەڵام بۆ ئەو گەنجانەی نەیانتوانیوە خوێندن تەواو بکەن، پێویستە کاریان بۆ دابین بکرێت، ژمارەیەکی یەکجار زۆر کۆمپانیا لە کوردستان هەیە، ئێستا کار دەکەن بۆ ئاوەدانکردنەوە و بونیاتنانەوە، پرۆژەی جۆراوجۆر هەیە، ئەم پرۆژانە بە راستی گەر بشدرێنە کۆمپانیا بیانیەکان پێویستە کرێکارەکانی کورد بن، دەبێ سوود لە توانای ئەو کەسانە وەربگیرێ کە نەیانتوانیوە خوێندن تەواو بکەن، لە هەر وڵاتێکیشدا ئەوەی نەیتوانیبێ خوێندن تەواو بکات، یان توانایەك، شایستەیەکی زانستی هەبێ لەو کارانەدا بەشدار دەبێ کە پێویستی بە خوێندن و بڕوانامە نییە، دەتوانرێ لەو پرۆژانە کاریان پێبکرێ، وەکو تریش لە حاڵەتی هەرە خراپیشدا دەتوانرێ بەو یارمەتیە کۆمەڵایەتیە یان بەو مووچە بێکاریە کێشەکە چارەسەر بکرێ.

+با ئێمە ئەم پرسیارە چڕ و پڕ بکەینەوە بۆ دوو لایەن، ئەرکەکانی سەرشانی گەنج چییە لەم سەردەمەدا کە پێی هەستێت، مافەکانی چین، دەسەڵات پێویستە چی بکات بۆ چارەسەری تێکڕای کێشەکانی گەنج؟

–دیارە حکومەت لە کابینەی تازەی خۆیدا، وەزارەتێکی داناوە بەناوی (وەزارەتی وەرزش و لاوان)بێگومان ئەو وەزارەتە یاسا و رێنمایی خۆی دەبێ بۆ گەنجان لە کوردستان بە کوڕ و کچەوە، بەراستی پێموایە زۆربەی هەرە

زۆری ئەرکەکانی کۆمەڵگەیەك لە هەر بوارێکدا بیّ، لە بوارەکانی سیاسی و ئابووری و کۆمەڵایەتی، چونکە وزەی گەنج لەو تەمەنەدا ئەو وزەیەیە کە کۆمەڵگەی پیّ بەرێوە دەچێت، زۆربەی ئەرکەکان دەکەوێتە سەرشانی ئەوەوە، پێویستە لە بەرامبەر ئەوانەدا مافەکانی خۆی وەربگریّ، مافەکانی رەنگە بەپێی ریزبەندی کە بڵێین چی و چین، ئەمە قورس بێت ئێستا باسی بکەم، وەکو هەر هاوولاتیەك ئەرك و مافی خۆی هەیە، بەلاّم چونکە وزە و توانای گەنج چڕ کراوەیە لەو تەمەنەدا، زۆر لە ئەرکەکان ئەگەر ئەرکی حزبی و حکومی بێت یاخود ئەرکەکانی دیکەی ناو کۆمەڵگە بێت، دەکەوێتە سەرشانی گەنجەوە، پێموایە وەکو وزەی بیرکردنەوەش لەناو روناکبیرانی گەنجدا پێویستە ئەو وزەیە تەرخان بکەن بۆ ئەوەی چۆن کۆمەڵگە گەشە دەسەنیّ، ببن بە هێزێکی رێنماییکەر بۆ حکومەت و حزبەکان(ئێمە خەڵکێکی زۆرمان هەیە کە گەنجن و لەناو حزبەکاندا ئەندامن، بەلاّم ئەرکی خۆیان جێبەجیّ نەکردووە، لەوەی کە بتوانن حزبەکان بە ئاراستەی پێشکەوتنخوازیدا بەرن)یەکێك لە ئەرکەکانی گەنجی حزبی ئەوەیە، کە ئاراستەی حزبەکەی خۆی بەرەو پێشەوە بەریّ، بەو هێزە فیکری و دەروونییەی کە هەیەتی، پێشکەوتنی هەر حزبێکیش لە کوردستاندا بۆ نموونە ئێمە پارتی و یەکێتیمان وەك دوو حزبی خاوەن بنکەی فراوانی جەماوەریی هەیە، ئەگەر شەست یان حەفتا لەسەدی کۆمەڵگە لەوان پێکهاتبیّ، ئەوەندەش لە کۆمەڵگە پێشدەکەویّ ئەگەر ئەوان پێش بکەون، بۆیە گەنجە حزبیەکان ئەو ئەرکەیان دەکەوێتە ئەستۆ، گەنجە بێلایەنەکانیش بە هەمان شێوە، بەراستی لێرەدا ئەرکی کۆمەڵگە هەر ئەوە نیە، کە رێنمایی حزبێك بکات کە دەڵێم رێنمایی زۆر جار لە رەخنەدا خۆی دەردەخات بەلاّم بە مەرجیّ رەخنەیەکی بە پرۆژە بیّ، کە مەبەستی پێشخستنی کۆمەڵگەکە بێت، دەتوانێت گەنجی حزبی بە شێوەیەکی راستەوخۆ، گەنجی بێلایەنیش بە شێوەیەکی ناراستەوخۆ ئاراستەکەری حزبەکان و کۆمەڵگە بن بۆ پێشەوە، ئەوەش ئەرکێکە زۆر لە بواری کۆمەڵایەتیدا یان سیاسیدا یان لەناو دامودەزگەکاندا ئەو ئەرکە لە ئەستۆی خۆیان بگرن و بە جوانترین شێوە جێبەجێی بکەن وبەپلان وبەرنامەوە.